

УДК 355.426:355.431

Володимир Миколайович БАЦАМУТ,
*кандидат технічних наук, старший науковий співробітник,
докторант, Національної академії Національної гвардії України,
м. Харків*

ВИМОГИ ДО ОПЕРАТИВНИХ УГРУПОВАНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ, СТВОРЮВАНИХ ДЛЯ ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Обґрунтовано перелік вимог, яким повинно відповідати оперативне угруповання Національної гвардії України, створюване для забезпечення громадської безпеки у районі виникнення надзвичайної ситуації соціального характеру. Визначені групи вимог, яким повинні відповідати окремі функціональні підсистеми угруповання сил. Розкрито зміст кожної вимоги.

Ключові слова: *вимога, функціональна підсистема, модуль, оперативне угруповання, Національна гвардія України.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Згідно із Законом України “Про Національну гвардію України” [1] Національна гвардія України (НГУ) є військовим формуванням з правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України і призначене для виконання завдань із захисту й охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від зло-

чинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами – із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій.

Основними функціями НГУ, що викладені у відповідному Законі і через які забезпечується належний стан громадського порядку і громадської безпеки в державі, є участь:

у забезпеченні громадської безпеки та охороні громадського порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів, що створюють небезпеку для життя та здоров'я громадян;

припиненні масових заворушень, що супроводжуються насильством над громадянами;

відновленні правопорядку у разі виникнення міжнаціональних і міжконфесійних конфліктів, розблокуванні або припиненні протиправних дій у разі захоплення важливих державних об'єктів або місцевостей, що загрожує безпеці громадян і порушує нормальну діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

участь у відновленні конституційного правопорядку у разі здійснення спроб захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу шляхом насильства, у відновленні діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування.

Під час урегулювання кризових ситуацій за масовою участю населення сили НГУ здійснюють службово-бойову діяльність, проводячи профілактичні, охоронні, режимні, захисні, ізоляційно-обмежувальні заходи (дії) та спеціальні операції. При цьому силами НГУ притаманні як правоохоронні, так і військові методи дій – методи виконання службово-бойових завдань (СБЗ) з використанням військових засобів і способів, які застосовуються для нейтралізації (знешкодження) правопорушників, коли для досягнення мети плануються: напрямки і послідовність дій; види необхідної зброї і техніки; бойовий порядок своїх сил; тактичні прийоми і способи тощо.

Масштаб територій, які охоплюються кризовими ситуаціями, зумовленими масовою активністю громадян, кількість залучуваних сил і засобів для ліквідації таких ситуацій, рівень керівництва залученими силами, рівень можливих негативних наслідків у разі невіршення кризової ситуації обумовлюють оперативний рівень застосування сил НГУ.

Зазвичай, для виконання СБЗ оперативного рівня створюється угруповання НГУ, яке становить собою зведені у певну систему і розміщені (розгорнуті) відповідним чином у будь-якому регіоні країни з'єднання, військові частини та підрозділи НГУ із власною системою управління і єдиним органом управління. Масштаб таких угруповань, рівень керівництва ними, характер виконуваних СБЗ, а також здатність швидко реагувати на кризові ситуації дозволяють називати їх оперативними.

Створення таких угруповань потребуватиме: чіткої роботи військових органів управління щодо планування залучення відповідних сил і засобів НГУ до складу створюваних угруповань; планування перегрупування сил НГУ із місць постійної дислокації до районів оперативного застосування; розгортання сил; і саме виконання поставлених СБЗ. Разом з тим процес створення угруповання нерозривно пов'язаний з чітким усвідомленням відповідними командирами (начальниками) вимог, яким таке угруповання повинно відповідати.

Наразі теоретичні основи оперативного застосування НГУ розроблені недостатньо. Вимоги, яким повинно відповідати створюване оперативне угруповання (ОУ) НГУ, у відомчих нормативних документах і наукових публікаціях чітко не визначені. Тому виникає необхідність у визначенні переліку вимог до ОУ НГУ, яким таке угруповання повинне відповідати для успішного виконання СБЗ у районі оперативного застосування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Наразі питанням обґрунтування складу вимог до угруповань військ (сил) приділяється значна увага як в Україні, так і за кордоном. У зв'язку з цим відпрацьовано низку публікацій, присвячених цій проблематиці.

У науковій праці [2] авторами запропоновано модульний принцип створення міжвидових угруповань військ, у межах якого викладено низку вимог до угруповання військ ЗС України, створюваного для реагування на кризові ситуації воєнного або надзвичайного характеру.

У працях [3–6] авторами запропоновані окремі вимоги до угруповань військ (сил), створюваних для відбиття агресії.

У статті [7] запропоновано основні принципи формування регіональних структур внутрішніх військ МВС України, які можуть бути покладені в основу обґрунтування відповідних пропозицій, рекомендацій і рішень.

Становить інтерес наукова праця [8], у якій є сформульовані, класифіковані та систематизовані принципи створення угруповань Національної гвардії України.

Проте питанням обґрунтування переліку вимог до угруповань НГУ як еталонних властивостей, яким угруповання повинно відповідати наприкінці процесу його створення, у науковій літературі не наведено.

Метою статті є обґрунтування переліку вимог до оперативного угруповання Національної гвардії України, створюваного для виконання службово-бойових завдань із забезпечення громадської безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Угруповання військ (сил) становлять складні організаційно-технічні системи. Для обґрунтування вимог до складних систем зазвичай проводять їх декомпозицію на складові функціональні елементи (підсистеми), і висувають вимоги як до окремих підсистем, так і системи загалом.

Відповідно до системного підходу, угруповання військ (сил) прийнято представляти як бойову систему, що об'єднує пов'язані загальною метою і завданнями функціональні підсистеми [3–6]: ударну (сили та засоби видів і родів військ збройних сил); управляючу (органи, пункти управління і засоби зв'язку); забезпечувальну (сили і засоби оперативного забезпечення); обслуговуючу (сили і засоби тилового та технічного забезпечення). У [2] такі підсистеми звуться модулями – “елементарними” неподільними військовими формуваннями, спроможними самостійно (автономно) виконувати типові бойові завдан-

ня (завдання управління чи забезпечення). Такий підхід є класичним, і його можна прийняти для декомпозиції структури ОУ НГУ на складові. Зважаючи на те, що за видом діяльність при забезпеченні громадської безпеки буде не бойовою, а службово-бойовою, то основною підсистемою ОУ НГУ будемо вважати службово-бойову підсистему (рис. 1).

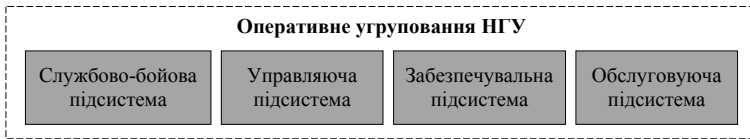

Рис. 1. Функціональні підсистеми оперативного угруповання Національної гвардії України

Оперативний масштаб завдань, що виконуються Національною гвардією України для забезпечення громадської безпеки, їх складність, небезпека наслідків, що можуть настати у разі виникнення НС соціального характеру, зумовлених масовою активністю громадян, висувають до створюваних ОУ НГУ низку вимог (рис. 2).

Рис. 2. Вимоги до оперативного угруповання НГУ, створюваного для виконання службово-бойових завдань із забезпечення громадської безпеки

Відповідність бойового складу ОУ НГУ, його структури та чисельності меті та масштабам майбутніх дій – вимога, що є основною при створенні угруповань, і на її задоволення більшою мірою спрямована робота

військових органів управління на етапі планування оперативних дій. Ця загальна вимога поєднує у собі більш дрібні часткові вимоги, а саме:

вимогу достатності – полягає у тому, що склад сил і засобів, чисельність угруповання не повинні перевищувати необхідний рівень, достатній для виконання всієї сукупності й обсягу завдань операції. При визначенні чисельності угруповання повинні урахуватися прогностичні оцінки щодо чисельності та характеру дій учасників масових акцій протесту;

вимогу збалансованості – полягає у тому, що окремі модулі угруповання за своїми силами і засобами повинні перебувати у певному співвідношенні між собою, питома вага яких забезпечує успішне вирішення покладених на ці модулі завдання;

вимогу гнучкості – полягає у тому, що організаційна структура угруповання, методи роботи командирів і органу управління цим угрупованням повинні забезпечувати оперативне реагування на раптові і різкі зміни обстановки;

вимогу стійкості (більшою мірою стосується до управляючої підсистеми угруповання сил) – полягає у тому, що система управління угрупованням повинна безперервно здійснювати керуючий вплив, виробляти управлінські рішення, доводити завдання до модулів угруповання і контролювати їх виконання відповідно до нормативних вимог до оперативності, достовірності і скритності в інтересах досягнення мети оперативних дій;

вимогу мобільності (стосується всіх функціональних підсистем угруповання сил) – полягає у тому, що модулі угруповання повинні володіти спроможністю швидко пересуватися, розгортатися і вести службово-бойові дії в різних умовах обстановки.

Відповідність можливостей ОУ НГУ всієї сукупності й обсягу службово-бойових завдань у районі виникнення НС соціального характеру. Зміст вимоги полягає у тому, що за кількістю особового складу, рівнем його підготовки і морально-психологічного стану, наявністю і стану озброєння, спеціальної і військової техніки, спеціальних засобів і засобів активної оборони, мистецтвом командного складу в керуванні військами, рівнем забезпеченості матеріально-технічними

засобами створюване угруповання повинне мати такі можливості, що дозволять йому виконувати весь спектр і обсяг службово-бойових завдань у районі оперативного застосування.

Відсутність дублювання за завданнями (функціями) між окремими модулями ОУ НГУ. Зміст вимоги полягає у тому, що виконання одного завдання (функції) не повинно покладатися на декілька модулів угруповання. Вимога не виключає у разі необхідності взаємозамінності між окремими підрозділами модулів угруповання. Більшою мірою ця вимога стосується службово-бойової, управляючої та забезпечувальної підсистем.

Відповідність оперативного шиккування ОУ НГУ загальному замислу та характеру виконуваного завдання. Зміст вимоги полягає у тому, що призначення окремих модулів угруповання (виконуваних ними завдань і функцій, використовуваних при цьому способів і методів дій), їх розташування на місцевості у визначеному районі повинно бути підпорядковане меті оперативних дій. Вимога стосується як угруповання загалом, так і окремих його функціональних підсистем.

Висока готовність сил ОУ НГУ до виконання службово-бойових завдань у визначеному районі. Зміст вимоги полягає у тому, що сили і засоби угруповання повинні перебувати у такому стані, що забезпечить оперативне (у встановлені терміни) реагування його сил і засобів на раптові і різкі зміни оперативної обстановки у районі НС і в результаті – успішне виконання поставлених службово-бойових завдань. Дана вимога також стосується підсистеми управління угрупованням, яка повинна забезпечувати оперативне проходження команд, розпоряджень і донесень між різними його ланками.

Відсутність необхідності у перебудові організаційної структури ОУ НГУ у разі створення міжвідомчого угруповання сил. Зміст вимоги полягає у тому, що ОУ НГУ повинно мати таку організаційну структуру, яка за необхідності дозволить йому без додаткових організаційних заходів або з проведенням мінімальної їх кількості увійти до складу створюваного міжвідомчого угруповання сил. Ця вимога більшою мірою стосується управляючої підсистеми угруповання.

Здатність резерву ОУ НГУ виконувати завдання, що раптово виникають. Зміст вимоги полягає у тому, що створені резерви угрупован-

ня повинні мати спроможність оперативно реагувати на раптові і різке ускладнення оперативної обстановки в межах визначеної території.

Реалізація принципів єдиноначальності, особистої відповідальності командира за прийняті рішення, централізації управління. Зміст вимоги полягає у тому, що командир ОУ НГУ особисто повинен приймати рішення на оперативні дії, особисто віддавати підлеглим накази і розпорядження, організувати їх виконання і повинен особисто відповідати за результати виконання поставлених службово-бойових завдань. Таке поєднання повноти влади під час прийняття рішення і особистої відповідальності за результати дій у руках однієї людини обумовлює необхідність дотримання принципу централізації управління. Вимога стосується як окремих функціональних підсистем ОУ НГУ, так і угруповання сил загалом.

Детальну відповідність функціональних підсистем ОУ НГУ групі певних вимог наведено у таблиці.

Зрозуміло, щоб оцінити відповідність певного ОУ НГУ (окремих його функціональних підсистем) наведеним вимогам потрібно мати розроблений науково-методичний апарат – множину допустимих правил логічного виведення, теоретичних конструкцій у вигляді моделей, формульних описів (показників, критеріїв), розрахункових співвідношень тощо. Аналіз наукових публікацій дозволяє стверджувати, що наразі в інтересах і на потребу Національній гвардії України такого науково-методичного апарату не розроблено. Той науково-методичний апарат, що використовується у ЗС України для створення угруповань військ (сил), доволі широко відомий через тривалий період часу, протягом якого він розроблявся та вдосконалювався, і в нашій країні, і за кордоном. В основу такого апарату покладено поняття бойових можливостей сторін, що протидіють, та їх порівняння за величиною із виробленням подальших висновків. Для визначення бойових можливостей в такому підході використовується поняття бойового потенціалу або бойової моці відповідних зразків озброєння та військової техніки з ураження живої сили і техніки противника. За допомогою певних перетворень бойові потенціали (бойова міць) зразків озброєння і техніки перераховуються у комплексний бойовий потен-

ціал (бойову міць) певного підрозділу, військової частини, з'єднання і т. д. У [2] для обґрунтування раціонального складу міжвидового угруповання військ запропоновано використовувати математичний апарат багатопланових нейронних мереж, в основі якого також лежить розрахунок коефіцієнтів бойових можливостей певного модуля угруповання щодо ураження деякого об'єкта противника.

Відповідність функціональних підсистем оперативного угруповання НГУ групі певних вимог

Вимога	Службово-бойова підсистема	Управляюча підсистема	Забезпечувальна підсистема	Обслуговуюча підсистема	ОУ НГУ загалом
Відповідність бойового складу ОУ НГУ, його структури та чисельності меті та масштабам майбутніх дій	•	•	•	•	•
Відповідність можливостей ОУ НГУ всій сукупності і обсягу службово-бойових завдань у районі виникнення НС соціального характеру	•	•	•	•	•
Відсутність дублювання за завданнями (функціями) між окремими модулями ОУ НГУ	•	•	•	•	•
Відповідність оперативного шикунання ОУ НГУ загальному замислу та характеру виконуваного завдання	•		•	•	•
Висока готовність сил ОУ НГУ до виконання службово-бойових завдань у визначеному районі	•	•	•		•
Відсутність необхідності у перебудові організаційної структури ОУ НГУ, у разі створення міжвидомчого угруповання сил	•	•			•
Здатність резерву ОУ НГУ виконувати завдання, що раптово виникають	•				•
Реалізація принципів: єдиноначальності; особистої відповідальності командира за прийняті рішення; централізації управління	•	•	•	•	•

Необхідно зазначити, що під час виконання службово-бойових завдань із забезпечення громадської безпеки окремі військовослужбовці, підрозділи, частини, з'єднання, формування НГУ, як правило, використовують нелетальні способи і методи впливу на агресивних учасників масових акцій протесту. Фізична сила, спеціальні засоби та вогнепальна зброя відносно громадян застосовується у межах визначених відповідним законом України. Застосування військовослужбовцями НГУ заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї, озброєння та бойової і спеціальної техніки з перевищенням повноважень, наданих законом, тягне відповідальність, установлену законом [1, 9].

Звідси випливає, що для створення ОУ НГУ використання науково-методичного апарату, заснованого на визначенні бойових потенціалів сторін, є недоцільним. Отже, проблема створення ОУ НГУ для виконання завдань у сфері громадської безпеки потребує розроблення відповідного науково-методичного апарату, який урахував би способи і методи дій НГУ.

Висновки. У статті обґрунтований перелік вимог до ОУ НГУ при його створенні. Для кожної функціональної підсистеми (модуля) ОУ НГУ визначена група вимог, якій вона (підсистема) повинна відповідати. Розкритий зміст кожної вимоги.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Напрямом подальших досліджень повинно стати розроблення науково-методичного апарату для обґрунтування раціонального складу, структури, чисельності ОУ НГУ і разом із цим оцінювання рівня відповідності створюваного угруповання і його окремих функціональних підсистем (модулів) певним вимогам.

Список використаної літератури

1. Про Національну гвардію України [Текст] : Закон України від 13.03.2014 № 876-ХІІ // ВВР. – 2014. – № 48.
2. Телелим В. М. Модульний принцип створення міжвидових угруповань військ: проблеми запровадження та шляхи їх розв'язання [Текст] /

В. М. Телелим, Д. П. Музиченко, Ю. В. Пунда // Наука і оборона. – 2014. – № 2. – С. 20-26.

3. Останков В. И. Обоснование боевого состава группировок войск (сил) [Текст] / В. И. Останков // Военная мысль. – М., 2010. – № 8. – С. 55–60.

4. Булычев О. Ф. Подходы к формированию перспективных организационно-штатных структур тактического звена [Текст] / О. Ф. Булычев, А. В. Кандауров // Военная мысль. – М., 2010. – № 8. – С. 55-60.

5. Томашев В. Н. Совершенствование метода обоснования боевого состава группировки войск [Текст] / В. Н. Томашев // Наука и военная безопасность. – Минск, 2006. – № 4. – С. 9-12.

6. Молтенской В. И. Внутренний вооруженный конфликт: вопросы совершенствования облика Объединенной группировки войск (сил) [Текст] / В. И. Молтенской // Военная мысль. – М., 2005. – № 11. – С. 45-53.

7. Бабков Ю. П. Принципи формування регіональних структур внутрішніх військ МВС України [Текст] / Ю. П. Бабков, С. Т. Полторака // Честь і закон. – 2013. – № 3. – С. 83–90.

8. Бабков Ю. П. Система принципів створення угруповань військ (сил) Національної гвардії України [Текст] / Ю. П. Бабков, М. М. Адамчук, А. Ю. Бабков // Честь і закон. – 2015. – № 1. – С. 8–15.

9. Про затвердження Правил застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку [Текст] : постанова Ради Міністрів Української РСР від 27.02.1991 № 49.

Рецензент – доктор військових наук, професор Дробаха Г. А.

Стаття надійшла до редакції 16.11.2015.

Бацамут В. Н. Требования к оперативным группировкам Национальной гвардии Украины, создаваемым для выполнения служебно-боевых заданий по обеспечению общественной безопасности

Обоснован перечень требований, которым должна отвечать оперативная группировка Национальной гвардии Украины, создаваемая для обеспечения общественной безопасности в районе возникновения чрезвычайной ситуации социального характера. Определены группы требований, которым должны соответствовать отдельные

функциональные подсистемы оперативной группировки сил. Раскрыто содержание каждого требования.

Ключевые слова: *требование, функциональная подсистема, модуль, оперативная группировка, Национальная гвардия Украины.*

Batsamut V. M. Requirements for taskforce of the National Guard of Ukraine, who are creates to perform their combat missions for public security

The goal of National Guard of Ukraine (NGU) are the maintenance of public order and public security. In the case of the territory of Ukraine of an emergency social, regional or state level, with the aim of locating and neutralizing creates taskforce NGU. This grouping is summarized in a certain system and hosted (deployed) properly in some regions of the country compounds military units NGU with its own control system and a single management body.

During the creation of such groups, army controls NGU must clearly understand how groups must comply with the requirements to complete the process of creating them as property groups directly affect the efficiency of the performance of service and combat missions.

This question has been studied carefully in the Armed Forces of Ukraine to establish appropriate groupings of troops (forces), but NGU solved considering its service and combat missions, it has not found sufficient study, which confirms the relevance of this article.

List of requirements to be met by the taskforce National Guard of Ukraine, created for public safety are substantiated. The groups of requirements to be met by the individual functional subsystems operative group of forces are defined. The content of each requirement are disclosed.

The direction of future research is to develop the scientific and methodological apparatus for the study of rational composition, structure, population groups, and to evaluate the level of compliance groups and their individual subsystems, the specific requirements.

Keywords: *requirement, functional subsystem module, the taskforce, the National Guard of Ukraine.*